

SPRAWOZDANIE

Ogólnopolski Zjazd Pracowników Sądów Kościelnych Warszawa 7. 05. 2003

W dniu 7 maja 2003 roku w gmachu Sądu Metropolitalnego w Warszawie odbył się coroczny zjazd pracowników polskich sądów kościelnych zorganizowany przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich.

Spotkanie rozpoczęto modlitwą. Następnie w imieniu organizatorów gospodarz miejsca ks. dr Stefan Kośnik, oficjał warszawskiego sądu, powitał oraz poprosił o zajęcie miejsc przy stole prezydialnym ks. Prymasa Józefa kardynała Glempa, metropolitę warszawskiego, ks. bpa prof. dra hab. Andrzeja Dziegę, ordynariusza diecezji sandomierskiej, dziekana Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz ks. prof. dra hab. Józefa Krukowskiego, przewodniczącego Stowarzyszenia Kanonistów Polskich. Słowa powitania skierował także do pozostałych przybyłych gości. Ks. Oficjał złożył życzenia ks. biskupowi A. Dziegę z okazji niedawno odbytego ingresu. Wyraził radość, że nowym członkiem Episkopatu Polski został profesor prawa, który będzie rozumiał troski i potrzeby sądownictwa kościelnego.

Słowo do zebranych wygłosił ks. Prymas Józef Glemp. Podziękował oficjałom i wszystkim pracownikom sądów za ich pracę. W swoim przemówieniu ks. Prymas odniósł się do spodziewanych zmian ustrojowych wynikających z ewentualnego przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Poruszył także inne kwestie dotyczące obaw i nadziei związanych z integracją europejską, wskazując na odpowiedzialność duchowieństwa a zwłaszcza środowiska kanonistów za spokojne przeprowadzenie Kościoła w Polsce przez ów trudny proces.

Kolejnym punktem spotkania był referat pt. „Biegły prywatny w procesie kanonicznym”, wygłoszony przez ks. bpa A. Dziegę. Prelegent scharakteryzował instytucję biegłego prywatnego oraz omówił jej zastosowanie w praktyce. Dowód z opinii biegłego jest analogiczny w zasadniczych aspektach do pozostałych środków dowodowych występujących w procesie sądowym. Różnica dotyczy jedynie konieczności podjęcia szczególnego dialogu pomiędzy

wprowadzającym dowód z opinii, a biegłym oraz pomiędzy sędzią a biegłym wprowadzonym do procesu. Strona wprowadzająca biegłego określa jego zadania zadając pytania, na które winien udzielić kompetentnych odpowiedzi. Do sędziego natomiast należy ostateczna ocena procesowego znaczenia tych odpowiedzi, po ewentualnym zadaniu dodatkowych pytań. Obecna w przepisach Kodeksu Prawa Kanonicznego instytucja tzw. biegłego prywatnego, choć w istotnej strukturze wewnętrznej nie odbiega zasadniczo od dowodu z opinii biegłego sądowego, ma jednak szereg odrębnych regulacji.

Korzystanie z pomocy biegłych sądowych głównie w kanonicznych procesach o stwierdzenie nieważności małżeństwa jest powszechne, gdy są one prowadzone z tytułów: choroby psychicznej, impotencji oraz niezdolności do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich z przyczyn natury psychicznej. Wydaje się jednak, że zbyt małą rolę przywiązuje się do wykorzystywania instytucji biegłego prywatnego, co mogłoby przyczynić się do skuteczniejszego prowadzenia procesów. Biegły prywatny wprowadzany jest do procesu na wniosek strony, przy formalnej akceptacji sędziego. Podejmuje zgodnie z prawem zadania zleczone mu przez stronę i na rzecz strony. Biegły sądowy powoływany jest mocą decyzji sędziego z jego własnej inicjatywy albo gdy jest to nakazane prawem. Osoby powoływane do funkcji biegłego czy to sądowego, czy prywatnego muszą wykazać się rzeczywistym zasobem wiedzy teoretycznej, umiejętnością operowania nią i przygotowaniem akademickim. Do zadań każdego biegłego należy opracowanie zgodnie ze zleceniem oraz przedstawienie sędziemu naukowej oceny problemu. Biegły nie może ograniczać się do opisu sytuacji, ale ma rozstrzygać zawarte w zleceniu wątpliwości. Przedstawione wyniki pracy biegłego sędziego powinien poddać krytycznej ocenie.

Zwyczajną okolicznością powołania biegłego sądowego jest nakaz prawa (zob. KPK kan.1574). W sprawach o stwierdzenie nieważności małżeństwa nakaz taki istnieje, gdy prowadzone są z tytułu impotencji lub braku zgody spowodowanego chorobą psychiczną. Sędzia może zrezygnować z zastosowania tego środka dowodowego jedynie w sytuacji, gdy z dotychczasowego rozwoju sprawy w sposób oczywisty wynika, że opinia biegłego niczego nowego nie wniesie. W powyższym wypadku sędzia musi dołączyć do akt swoją pisemną i umotywowaną decyzję. Poza przypadkami nakazanymi przez prawo sędzia może zawsze powołać biegłego o ile uzna to za pożyteczne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Biegły prywatny wprowadzany jest do procesu w sytuacjach, gdy sędzia nie widzi potrzeby powoływania biegłego, a jednak strona zgłasza go do procesu, a więc na wniosek strony. Kodeks przewiduje dwa sposoby wprowadzenia uzupełniającego środka dowodowego z opinii biegłego powołanego na wniosek strony:

- a) dopuszczenie pozaprocessowej opinii biegłego, sporządzonej w innych okolicznościach i jako odpowiedź na inne pytanie, jednak analogiczne do stawianego w procesie.
- b) wprowadzenie biegłego pomocniczego za zgodą sędziego (zob. KPK kan.1581§1).

Decyzja o wprowadzeniu tego środka nie może być stronie nakazana ani zabroniona. Wniosek może nie zostać przyjęty ze względu na brak kompetencji kandydata bądź też w sytuacji, gdy dowód ten nie wniósłby nic nowego do sprawy. Biegły prywatny może zaopiniować na rzecz strony jedynie sposób pracy i opinię biegłego sądowego, bądź też sporządzić opinię odrębną. Role te mogą być też połączone. Zlecenie powinno zawierać ściśle określoną wątpliwość, którą biegły ma rozstrzygnąć, może także określać: źródła informacji, metody i termin przedstawienia opinii. Zwyczajnym sposobem przedstawienia opinii jest złożenie relacji na piśmie z możliwością przesłuchania biegłego. Sędzia może uznać, iż wystarczy jedynie forma pisemna (sposób skrócony).

Skuteczność opinii biegłego prywatnego jest taka sama jak sądowego i wynika z jej walorów merytorycznych. W wypadku istotnych rozbieżności między przedstawionymi opiniami należy powołać superbiegłego. Ocena opinii biegłych należy do sędziego zarówno w aspekcie formalnym jak i materialnym. Jeżeli sędzia w swoich rozstrzygnięciach idzie za wnioskiem biegłego musi podać argumenty, które go przekonały. Odrzucając opinię biegłego, jako niewłaściwie wykonaną, sędzia ma obowiązek zaznaczyć ów fakt w wyroku, podając uzasadnienie merytoryczne. Gdy wnioski wydają się nieprzekonywujące sędzia może powołać kolejnego biegłego i skonfrontować obie opinie. Opinia biegłego nie jest decydująca, gdyż jest tylko jednym z dowodów, a wyrok w sprawie wydawany jest na podstawie całości materiału dowodowego.

W zakończeniu swego wystąpienia Prelegent podkreślił, że nieuzasadnione są obawy przed wprowadzaniem biegłych prywatnych do procesu, a częstsze korzystanie z ich pomocy mogłoby podnieść merytoryczny walor rozpraw.

Po wysłuchaniu referatu ks. bpa A. Dziegi i krótkiej przerwie uczestnicy spotkania przeprowadzili dyskusję, w której poruszono

zagadnienia omówione przez Referenta. Obrady zakończył ks. dr S. Kośnik, dziękując dostojnym gościom i wszystkim zgromadzonym za przybycie.

W spotkaniu wzięło udział liczne grono oficjałów i pracowników sądów biskupich z całej Polski, a także grupa kleryków z WSD DW-P.

Jakub Kowalczyk, Piotr Rosochacki